

Statens ego är ett hinder för en positiv utveckling i Europa

Den allvarliga situationen i Grekland verkar vara ett tecken på att statssystemet är på väg mot vägs ände. De ursprungliga PIGS-staterna (Portugal, Irland, Grekland, Spanien) har fått sällskap - bl.a. Italien, Storbritannien och Frankrike som också brottas med stora offentliga underskott och skulder.

En genomgång av EU-statistik - jag har plockat ut tio stater som exempel - pekar på att det står illa till på flera håll. De fem av de utvalda tio med sämst ekonomi - Irland, Grekland, Storbritannien, Portugal och Spanien – hade 2010 ett genomsnittligt underskott i statens finanser på 10 % (Irland 31 %) och med en genomsnittlig statskuld på 82 % av BNP (Grekland 145 %). Genomsnittet för de fem ”bästa” i jämförelsen - Frankrike, Italien, Tyskland, Danmark och Sverige – var ett budgetunderskott på 3,7 % (Sverige 2,1 %) och med en genomsnittlig statskuld på 51 % av BNP (Sverige 40 %). De högsta extremvärdena är borttagna i denna jämförelse. Den sammalagda statsskulden enbart för dessa tio stater var år 2010 ofattbara 8,854 miljarder euro.

Men de fina siffrorna för Sverige berättar inte hela sanningen. [Hushållens skuldnivå](#) ligger bland de fem högsta i Europa, motsvarande 237 procent av BNP för vilket Sverige kritiserats av EU. Lägg därtill [kommunernas och landstingens skulder](#) som uppgår i genomsnitt till runt 1 miljard kronor per kommun och landsting. Till detta kan man lägga [pensionsåtaganden](#) i kommuner och landsting som till sitt omfång liknas vid en tickande bomb. Ytterligare skuldbörda för staten är de stora icke-fonderade pensionsåtaganden som man lovat medborgarna - löften som man troligen inte kommer att kunna hålla.

Det framgår att statsmakterna står inför en djup avgrund av budgetunderskott och ett gigantiskt berg av skulder. Frågan är om det är möjligt för staterna att ta sig ur denna djupa krissituation med de gamla verktygen spara och investera. Det verkar inte heller fruktbart att sätta tillit till den tillväxt som Europas stater ofta refererar till som räddaren i nöden. I en alltmer globaliserad konkurrenssituation är det knappast troligt att denna tillväxt kommer att infinna sig inom ett rimligt tidsperspektiv.

Sammantaget tyder detta på att situationen i Grekland bara är toppen på ett isberg och att Europa står inför en svårartad och allvarlig framtidskris. De gamla metoderna fungerar dåligt och det kan bli nödvändigt att försöka finna alternativa vägar framåt. Man kan ju knappast lösa dagens problem med de metoder som ledde fram till dagens problem, för att citera Albert Einstein.

Men det finns ett annat alternativ – och det är att genomföra en genomgripande effektivisering av statens verksamhet och därmed frigöra kapital till både välstånd och välfärd. Men detta är något som man inte gärna talar om i Sverige. Detta alternativ innebär en genomgripande omorganisation av staten. Verktyget är Subsidiaritetsprincipen och konceptet kallas ibland för Regionernas Europa.

Subsidiaritetsprincipen – eller närhetsprincipen - innebär att makten över politiska och offentligt/administrativa beslut skall tas på lägsta möjliga nivå – närmast medborgarna. Bara i de fall där uppgiften bäst kan lösas på en högre nivå skall besluten flyttas uppåt i systemet – mot regionen, mot staten eller mot EU. Detta är det grundläggande. Lissabonfördraget 2009 stipulerar detta på ett tydligt sätt: "Enligt principen om subsidiaritet ... (Staten) skall agera endast om och i den mån målen för den föreslagna åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås ... antingen på regional och lokal nivå ..".

Regionernas Europa innebär att man skapar en reell politisk och administrativ nivå mellan staten och kommunen med starkt folkligt förhandlingsmandat, vilket innebär att man får medborgarna med sig för att legitimera de förhandlingsresultat - både uppåt och nedåt - som uppnås. Regionernas Europa förutsätter sålunda flera autonoma beslutsnivåer – EU, staten, regionen och den lokala nivån (kommunen).

Verktyget Subsidiaritetsprincipen och konceptet Regionernas Europa innebär att man får en möjlighet att finna den bästa, mest effektiva och ekonomiskt mest gynnsamma nivån för varje enskilt politiskt beslutsområde. Regionerna spelar här en viktig roll för att samla de beslut som är för små för EU och staten men för stora och för kostsamma för de lokala beslutsnivåerna.

Med utgångspunkt från de problem som staten i framtiden kan komma att stå inför och de visioner som konceptet Regionernas Europa erbjuder, har vi nu nått en tidpunkt där regionerna måste ges ansvar fullt ut i enlighet subsidiaritetsprincipen. Denna princip skall inte bara tillämpas mellan EU och staten utan också mellan stat, region och de lokala beslutsnivåerna. Detta upplägg har varit en politik som man från EU:s sida förespråkade under en längre tid som ett sätt att få rätsida på Europas grundläggande strukturproblem.

Men statsmakten i Sverige och i flera andra europeiska centralstater trilskas och vill inte släppa ifrån sig makt och politisk kontroll. Man anser i Sverige att statsmakten skall ha beslutsmonopol på alla frågor som inte direkt styrs av kommunallagen eller av EU. Subsidiaritetsprincipen skall, menar man, endast gälla mellan staten och EU.

Statens ego, som har rötter i det gamla förlegade statliga suveränitetstänkandet, verkar idag vara ett allvarligt hinder för en positiv utveckling på många områden - inte minst det statsfinansiella - både inom landet och i Europa som helhet.

Vissa statsmakter verkar inte vilja ens diskutera Regionernas Europa och Subsidiariteten som en möjlighet att effektivisera statens verksamhet. Med begreppen spara och investera, tillsammans med orealistiska drömmar om en snar frälsande tillväxt driver man Europa mot en osäker framtid. Ordspråket "Om en blind leder en blind faller båda i gropen" känns på något sätt relevant i detta sammanhang. Men gropen ser mer ut som en avgrund och antalet är inte två utan tjugosju.

Göran Hansson
2012-02-28